

SZAKVÉLEMÉNY

Lantos Ferenc (Pécs, 1929 - Balatonberény, 2014) 19, azaz tizenkilenc műalkotásának értébecsléséhez, a MNB-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára.

Ez a dokumentum 14 számozott oldalból áll!

I. A kollekcióban szereplő alkotó helye és jelentősége a kortárs képzőművészeti szcénában, valamint a felajánlott alkotások jellege és állapota

A MNB-Ingatlan Kft. számára, az ACB Galéria által (székhely: 1068 Budapest Király utca 76.) felajánlott kollekció Lantos Ferenc (Pécs, 1929 – Balatonberény, 2014) 19, azaz tizenkilenc műalkotásából áll. Az alkotó a ma már nemzetközileg is széles körben ismert Pécsi Műhely legismertebb alakja, a hazai kortárs művészeti közeg meghatározó figurája, aki nemcsak a magyar kulturális térben – a nyilvánosság különböző szinterein, valamint a hazai múzeumi gyűjteményekben – foglalt el kiemelkedő helyet, hanem a nemzetközi szcénában is számtalan esetben – egyéni- valamint tematikus-kiállításokon, illetve komoly szakmai reputációval rendelkező képzőművészeti vásárokon – évtizedeken át képviselte hazánkat.

A 19, azaz tizenkilenc műalkotásából álló kollekció nagy része Lantos 1960-as és 1970-es évekbeni munkásságát reprezentálja, míg négy alkotás az „új festészeti fordulatot” követően született. A munkáira általánosan a neoavantgárd, új vizuális nyelv teremtésére irányuló szemlélete a jellemző.

Az IPARTERV mellett a magyar neoavantgárd másik fő centrumát Pécs, a város kulturális életén belül pedig elsősorban a Pécsi Műhely tagjainak tevékenysége jelentette. A formálisan 1973-ban alakult kör (tagjai: Lantos Ferenc, Szijártó Kálmán, Kismányoki Károly, Pinczehelyi Sándor, Halász István) vezetője Lantos Ferenc kiterjedt művészeti és pedagógiai tevékenységet folytatott már az 1960-as években. Célja a hazai tömegkultúra európai viszonylatban jócskán elmaradott vizuális értékrendjének átforgatása volt. Pedagógiai¹ és alkotói tevékenységével az elvont, geometrikus irányzatok népszerűsítésén dolgozott, s a vizuális nyelv rendszerének autonómiáját hirdette. Egyéni stílusát saját gyakorlati és műelemzési tapasztalatai alapján alakította ki az 1960-as években. Szemléletére alapvetően hatott a szintén pécsi születésű Martyn Ferenc piktúrája, hatására a látható motívumok formai redukcióját választotta művészeti programjának kiindulópontjává. Első lépésként a természetből emelt ki motívumokat – például napraforgóvirágokat, kavicsgyakart, kőrözsákat – melyeket szerkezeti szempontok alapján geometrikus formákra bontott, hogy kimutassa azok elemi geometrikus szabályszerűségeit. Nonfiguratív alkotásainak struktúráit ezekre a szabályszerűségekre – mintegy univerzális nyelvre – építette. Művei így legtöbbször additív módon egymásba kapcsolódó motívumok sorozatából épülnek fel. A sorozat minden egyes eleme egy bizonyos motívum variánsa, s ezáltal fontos szerepet kap művészetében a szerialitás, a variálhatóság és a felcserélhetőség is. Vizuális programja láthatóan egy egységes nyelv megteremtésének gondolatából ered, mely létalapját a természet-tudományos gondolkodásból nyeri. Alkotásai a független, önmagból építkező képi nyelvteremtő képesség létét hangsúlyozzák, amit Lantos leginkább a verbalitás szabályszerűségeihez hasonlított.

Az ACB Galéria által felajánlott kollekcióból a 1970-es években készült darabok többsége ezt az analitikus szemléletet, valamint a természeti motívumokból építkező önálló vizuális megteremtésének igényét reprezentálják. Ugyancsak ide kapcsolódó művek Lantos kultúrtörténeti szempontból is jelentős, a művészet „demokratizálásának” eszméjét hordozó sajátos tárgyegyüttese, a DÉDÁSZ Székház homlokzati frízének 16 eleme. A bonyhádi zománcgyárban és művésztelepeken készült zománcfríz, nemcsak a helyi zománc-program egyik csúcsteljesítménye, hanem Lantos életművében is kitüntetett jelentőséggel bír: a pécsi áramszolgáltató-számítógépközpont épületére készített műtárgyegyüttes szintetizálja a művész geometrikus alapformákra redukált vizuális programjának kombinatorikus lehetőségeit a *Természet-látás-alkotás* című előadás-sorozat természeti alakzatokra vonatkozó tanulságaival. A fríz a rendszerváltás utáni felújítás során sajnos átfestésre került, mivel azt az új tulajdonosok nem tekintették értéknek, inkább a múlt kísértő designjának. Attól a kor jellemző, sajátos módján inkább szabadulni próbáltak. A zománc időtálló anyagának, valamint az átfestés „védőrétegének” köszönhetően azonban a tárgyegyüttes megmenekült az enyészettől.

¹ Lantos legfontosabb pedagógiai programja a négy részből álló, „Természet – Látás – Alkotás” című előadás-sorozata volt, melyet először a pécsi Janus Pannonius Múzeumban mutatott be 1972 szeptemberében, 1973 júniusában, 1974 januárjában és 1975 januárjában. A sorozatot előadásait később több magyarországi nagyvárosban is bemutatta.

A kollekcióban négy később született alkotás – három szitanyomat és egy akvarell – már a nyolcvanas évek új festőségének hatását tükrözik. Lantos ekkor spontán gesztusokkal oldotta fel az 1970-es évek jellemző, a szerialitásra épülő kompozícióit. A szitanyomatok „személytelen”, ipari jellegét személyesebb motívumvilág és egyedi tempera, akvarell átfestések teszik líraibbá.

A 2. mellékletben található 19, azaz tizenkilenc alkotás minden kétséget kizárólag Lantos Ferenc (Pécs, 1929 – Balatonberény, 2014) eredeti, sajátkezű alkotása, melyek állapota a koruknak megfelelő, restaurátori beavatkozást pedig egyik darab sem igényel.

II. A piaci környezet

2002-ig az 1945 utáni európai és tengeren túli művészet műkereskedelmi helyzete közel azonos volt a régi mesterek, a 19. századi és a klasszikus modern művészet megítélésével. Ekkor indult be az a folyamat, mely a II. világháború és a kortárs művészet felértékelődését hozta. Az elmúlt évek elemzéseit látva ma már biztosan kijelenthető, hogy ez a tendencia nem tekinthető piaci manipulációnak, sem egyszerű „divathullámnak”. A befektetési célú vásárlások terén az elmúlt 15 év nyilvános eredményei az úgynevezett post-war és kortárs művészet hegemoniáját mutatják. Az Artprice.com által készített, a 2017-es első félév trendmozgásait bemutató elemzése szerint ez a szegmens nagyjából háromszoros értéknövekedést mutat a 19. és 20. századi klasszikus modern alkotásokkal szemben.

Forrás: Artprice.com

Bár a tavalyi évben némi visszaesést mutatott a globális műtárgypiac forgalma, a II. világháború utáni időszak továbbra is tartja korábbi népszerűségét. Amennyiben a piaci részesedés szempontjából nézzük a folyamatot, az összforgalom 52%-át tette ki a II. világháború utáni művészet, melyet 23%-kal követ a modern (főként 19. századi végi és a 20. század első felének alkotásai), míg a régi mesterek forgalma összesen 13%-ot tett ki a 2016-os évben.² Ráadásul, míg az antik és a modern művészeti piacon árcsökkenés volt tapasztalható, addig a kortárs művészeti szegmensben mintegy 4%-kal

² Dr. Clare McAndrew: *The Art Market 2017*. Basel, UBS–Art Basel, 2017. Magyarul ismerteti: portfolio.hu <http://www.portfolio.hu/befektetes/mutargy/a-vilag-mutargypiaca-2016-ban.247539.html>

emelkedtek az árak.³

A 1945 utáni művészet népszerűsége több okra vezethető vissza. A műkincspiac befektetési célú vásárlásai szempontjából ez az időszak befolyásolható a legnagyobb mértékben, hisz itt még korántsem beszélhetünk kanonizált életművekről, iskolákról, tendenciákról és korszakokról, mint mondjuk a klasszikus modern, vagy éppen a 19. századi művészet esetében. E tekintetben a II. világháború utáni és kortárs művészet megítélése még formálható, alakítható, mely a piaci eredményekre is képes nagyobb „hatást” gyakorolni. Ez a napjaink művészetét jellemző sajátosság ugyanakkor kockázatokat is rejt magában, hisz egy életmű árfekvésének szinten tartása, növelése sokban függ az adott alkotó szereplésének gyakoriságán, nívós szakmai rendezvényeken – egyéni és csoportos kiállításokon, vásárokon – történő részvételein.

A 1945 utáni művészet népszerűségének azonban van egy másik oka is. Az elmúlt néhány évtizedben a vizuális kultúrát alapvetően befolyásoló folyamatok játszódtak le a nyugati társadalomban. A változások szociális és társadalmi vetületei a művészeti érték nivellálódására is erőteljes hatást gyakoroltak. Ennek következtében a 19. valamint a 20. század első felének kulturális és társadalmi erőterébe született alkotások, életművek mai megítélése is rengeteget változott. Ez nemcsak a nyugati-európai, vagy tengeren túli országokban, hanem – igaz 10-15 éves késéssel – de már hazánkban is jól megfigyelhető. Ezt a folyamatot a hazai aukciós eredmények is igazolják. Az olyan iskolák és irányzatok, mint a naturalizmus, a szecesszió, vagy éppen Grasham-kör, Czóbel Béla, Rippl-Rónai József finomabb hangoltságú, kontemplatív szemléletű művészete a gyűjtők fiatal generációja számára avítottá váltak. Helyettük az avantgárd erőteljesebb hangoltságú, a hagyományos művészeti műfajokat átértelmező életművek, alkotások ázsiója és értéke nőtt szembetűnő módon.

II-1. A magyar neoavantgárd, illetve a Pécsi Műhely piaci pozíciója

a. Az elsődleges piac szegmense

A magyar neoavantgárd nemzetközi sikerének egyik fő oka, hogy a korábban nyugat-európai és észak-amerikai művészetre fókuszáló közintézmények számára mára minden korábbinál fontosabbá vált a nézőpontok kiterjesztése azokra a területekre, amelyek eddig kiestek látóterükből. Kiemelkedő jelentőséggel bírnak ezek között az egykor a keleti-blokkhoz tartozó országok „sajátos” szemléletű progresszív jelenségei. A folyamat eredményeképp olyan fontos múzeumok gyarapították gyűjteményüket a pályájukon az 1960-as években induló magyar művészek alkotásaival, mint a Tate, a MoMA, a Metropolitan Museum és a Centre Pompidou, miközben olyan nemzetközi terjesztésű kiadók gondozásában jelentek meg kötetek a magyarországi kortárs művészet bizonyos szakaszairól, mint a Thames and Hudson és a Koenig Books.

A fenti sikerek, valamint a jelentős nemzetközi érdeklődés komoly hatást gyakorolt a magyar neoavantgárd tagjainak kereskedelmi besorolására. A nyugat-európai, valamint a tengeren túli közintézmények, magángyűjtők figyelmének középpontjában elsősorban az IPARTERV-kiállítások köré csoportosítható művészek életműve áll. Az IPARTERV-generáció sikerének köszönhetően ugyanakkor egyre komolyabb érdeklődés övezi az 1960-as és 1970-es években kialakuló más művészeti csoportosulást is. Közülük is kiemelkedik a Pécsi Műhely egyre számottevőbb nemzetközi sikere, mivel experimentális, land-art, illetve konceptuális munkáikkal sokban kiegészítik az IPARTERV-

³ TEFAF 2017 Global Art Market Report. Szerk.: Prof. Dr. Rachel A. J. Pownall, Maastricht, TEFAF, 2017.
<http://1uyxqn3lzdsa2tyzj1asxmmmpt.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2017/03/TEFAF-Art-Market-Report-20173.pdf> Magyarul ismerteti: portfolio.hu
<http://www.portfolio.hu/befektetes/mutargy/mutargypiaci-trendek-erosodoben-a-muveszeti-vasarok-es-a-kortars-szegmens.246016.html>

generáció hagyományosabb, elsősorban a táblaképre fókuszáló műfaji kötöttségeit. A Pécsi Műhely népszerűségén sokat javított ugyanakkor az is, hogy a baranyai kör tevékenységének tudományos igényű feldolgozása jelentős eredményeket mutatott fel az elmúlt két évtizedben. Megjelent a Pinczehelyi Sándor által szerkesztett *Pécsi Műhely nagy Képeskönyve* (Alexandra, Pécs, 2004), a csoport tevékenységéről kiállítás nyílt a budapesti Ludwig Múzeumban (*Párhuzamos avantgárd – Pécsi Műhely 1968–1980*, 2017. április 14. – június 25.), valamint a műhely tagjainak jellemző, az 1960-as és 1970-es években készült alkotása is egyre több hazai és nemzetközi tematikus kiállításon bukkant fel. A Pécsi Műhely elismertségeért sokat tett a Lantos is képviselő ACB Galéria, mely több kutatási projekttel, illetve ezek eredményeit dokumentáló kiadvánnyal készült el az elmúlt években. (*Égetett geometria. Zománcművészeti kísérletek Bonyhádon 1968-1972; Nádor Katalin; Szijártó Kálmán; Kismányoki Károly; Ficzek Ferenc; Hopp-Halász Károly-Bak Imre* kiállítási katalógusok megjelentetése)

Így ennek a szocializmus időszakában működő, a nemzetközi törekvéseket a hazai szempontok alapján átértékelő művészcsoportnak ma egyre inkább nő a gyűjtőtábora. A Pécsi Műhely tagjainak alkotásai ugyanis tökéletesen kielégítik a nyugati közintézmények, kereskedők, magángyűjtők azon igényét, mellyel saját kollekcióik nézőpontjainak kiterjesztésére törekednek. **A növekvő nemzetközi érdeklődés következtében a Pécsi Műhely tagjainak művei jelentős értékemelkedést mutattak az elmúlt években,** és ez a folyamat minden bizonnyal a következő években is kitart majd.

A magyar kortárs galériák – köztük az ACB is – minden korábbinál gyakrabban és sikeresebben szerepelnek a jelentős nemzetközi művészeti vásárokon, így például a londoni és a New York-i Frieze-en, a párizsi FIAC-on, Paris Photón, vagy éppen az Art Cologne-on. Szakmai tevékenységüknek köszönhetően került Ilona Keserü Ilona egy műve a New York-i Metropolitan Múzeum gyűjteményébe, egy korai Nádler István-alkotás pedig a párizsi Centre Pompidou kollekciójába. Közreműködésükkel ugyanakkor olyan jelentős egyéni kiállítások nyíltak az utóbbi években, mint Ilona Keserü Ilona a Stephen Friedman Galériában (2018), Bak Imre a Mayor Galleryben (2018), valamint Maurer Dóra a White Cube-ban (2019) rendezett londoni bemutatója.

A Lantos Ferencet képviselő ACB Galéria a hazai szcena stabil háttérrel rendelkező meghatározó szereplője, amely kiegyensúlyozott szakmai tevékenységének köszönhetően közel egy évtizede folyamatosan jelen van a nyugat-európai, illetve tengeren túli kortárs művészeti vásárokon. Főként az ACB eredménye, hogy a Pécsi Műhely tagjainak életműve a hazai mellett, a nemzetközi kortárs műkincspiacra is bevezetésre kerültek, ahol a táblaképek, mellett nagy hangsúllyal szerepelnek a konceptuális, land-art művek, illetve a fotók.

b. A másodlagos piac szegmens

A fenti folyamatoknak köszönhetően a másodlagos piaci szereplők körében is egyre erőteljesebb érdeklődés övezi a magyar kortárs művészet prominens figuráinak alkotásait. A 2000-es évek elején még alig méltatott II. világháború utáni progresszív irányzatok népszerűsége jelentősen megugrott. A másodlagos piaci szereplők árverésein ma már nagy volumenben és fokozott érdeklődés mellett jelenik meg a kortárs képzőművészet.

A hazai aukciós piacon a Pécsi Műhely népszerűsége is szembetűnő. Az árverezőházak kínálatában pedig nemcsak a neoavantgárd művek, hanem az 1980 és a 2010 közé datálható tételek száma is évről-évre folyamatosan bővül. Mind a piacvezető Kieselbach és Virág Judit galéria aukciós tételei között, mind pedig a feltörekvő Dobossy illetve Bodó kollekcióiban szép számmal szerepelnek a Pécsi Műhelyhez köthető alkotások. Közöttük – igaz csak ritkán – Lantos munkái is felbukkannak, legutóbb a Virág Judit Galéria 60. árverésén szerepelt a művész egy viszonylag kései, 1995-ben készült táblaképe. A 60x50 centiméteres, *Interferencia* című akrilképe 750 000 Ft + 20%-os közvetítői díjért került egy gyűjtő birtokába.

III. Művek közgyűjteményekben

Felismerve a Pécsi Műhely jelentőségét a hazai közintézmények szakszerű gyűjteményezési tevékenységének köszönhetően Lantos Ferenc számtalan főműve került közgyűjteménybe az idők során. Ennek az 1980-as években kezdődő, s mind a mai napig jellemző folyamatnak az eredményeképp korai kiemelkedő kvalitású alkotásai ma már csak elvétve bukkannak fel a műkereskedelemben. Lantos műtárgyállományát „kurtította” továbbá – az elsősorban Fabényi Júlia, Keserü Katalin, Körner Éva és Néray Katalin művészettörténészek szervező, illetve kurátori tevékenységéhez köthető – főként Nyugat-Európában megrendezett, a magyar kortárs képzőművészet keresztmetszetét bemutató tárlatok nyomán megélénkülő nemzetközi érdeklődés is. Az alkotó számtalan műve került e kiállítások nyomán német, olasz és francia köz- illetve magángyűjteményekbe (1. melléklet). Így mára legjelentősebb munkái szinte elérhetetlenekké váltak, amely további „árfelhajtó” erőt képez mind a műkincsi piac elsődleges, illetve másodlagos szegmensén belül is.

IV. A kollekcióba tartozó művek együttes értéke

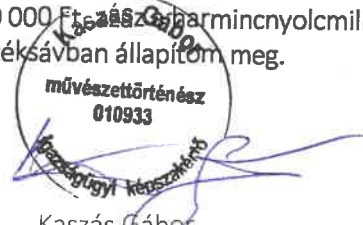
A MNB-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára, az ACB Galéria által (székhely: 1068 Budapest Király utca 76.) felajánlott 19, azaz tizenkilenc Lantos Ferenc (Pécs, 1929 - Balatonberény, 2014) alkotás értébecsléséhez az egyes darabok állapotán, témáján és méretén túl, az I., II., valamint III. pontban körülírt kánonra, műtárgycsoportokra, piaci környezetre és közgyűjteményi sajátosságokra vonatkozó megállapítások mellett, kettő alapvető szempontot kell figyelembe venni:

- A másodlagos piaci szereplések ellenére Lantos Ferenc alkotásaira az elsődleges piaci résztvevőknek számító galériák, ez esetben az ACB árképzése az iránymutató. Ennek oka, hogy Lantos munkái a művészt képviselő intézményen keresztül jutnak műkereskedelmi forgalomba. A képviselő galéria árpolitikájára ma a nyugati árszínvonalhoz történő felzárkóztatás a jellemző, mivel az egyre élénkebb nemzetközi érdeklődésnek köszönhetően jó százalékkal képesek értékesíteni külföldi vásárokon, illetve partnergalériákban a művész alkotásait.

- A nemzetközi műkereskedelemben is képviselt nevek esetében figyelembe kell venni a forint napjainkban tapasztalható gyenge árfolyamát. Az hosszú időszakon keresztül a 300 és 330 forint között mozgó euró jelentősen elszakadt e korábbi értéksávtól. Az elmúlt néhány hónapban a 340–350 forint közötti értékhatárban található.

A MNB-Ingatlan Kft. (székhely: Budapest, 1054. Szabadság tér 9.) számára, az ACB Galéria által (székhely: 1068 Budapest Király utca 76.) felajánlott 19, azaz tizenkilenc Lantos Ferenc (Pécs, 1929 - Balatonberény, 2014) eredeti, minden kétséget kizárólag a művész saját kezű alkotását az I., a II., a III., illetve a IV. pontban körülírt szempontok alapján, a 2. melléklet műleírásaiban meghatározott tartományokban, együttesen pedig a bruttó 38 300 000 Ft és a 46 700 000 Ft, azaz harmincnegymillió-háromszázezer forintos és a negyvenhatmillió-hétszázezer forintos értéksávban állapítom meg.

Budapest, 2020. 08. 05.

Kaszás Gábor
művészettörténész
igazságügyi szakértő

1. melléklet – Lantos Ferenc művei közgyűjteményekben

Janus Pannonius Múzeum, Pécs

Jósa András Múzeum, Nyíregyháza

Kecskeméti Képtár, Kecskemét

Konsthall, Södertälje (Svédország)

Miskolci Galéria, Miskolc

M. Fredrikstad (NOR)

M. Senta (Szerbia)

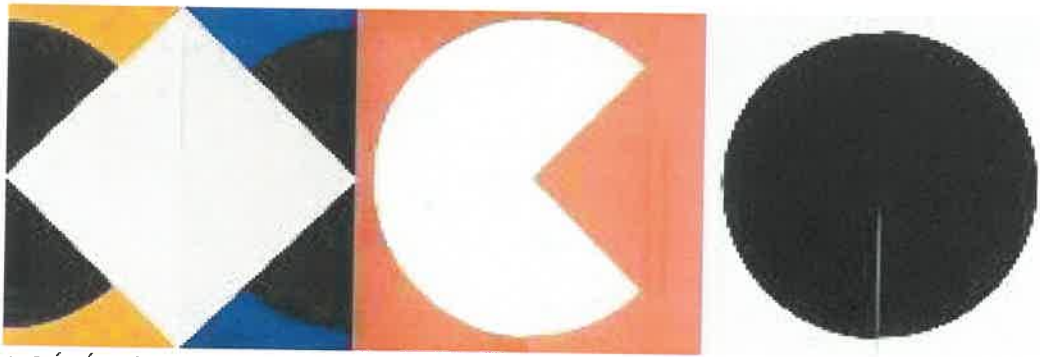
M. Narodowe, Poznań (Lengyelország)

Paksi Képtár, Paks

Taidem, Lahti (Finnország)

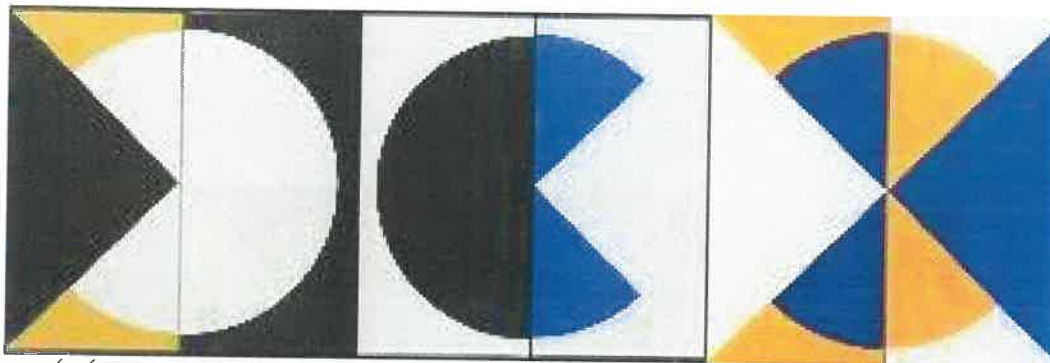
Rómer Flóris Történeti és Művészeti Múzeum, Győr

2. melléklet – Lantos Ferenc alkotásai

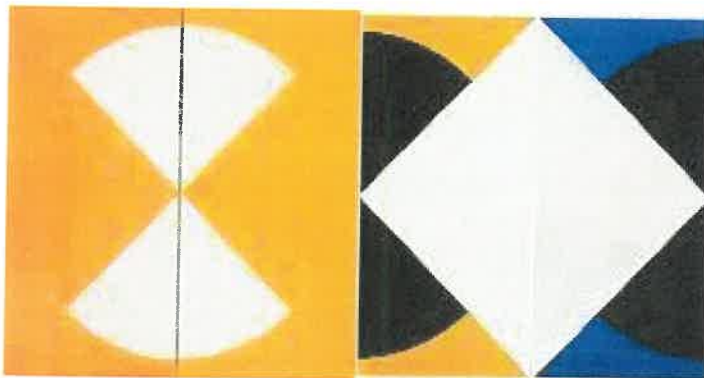
1. DÉDÁSZ fríz (részlet), 1969

zománcozott acéllemez, 6 darab, egyenként: 120 x 60 cm, összesen: 120 x 360 cm
 értéke: 6 000 000 – 7 500 000 Ft

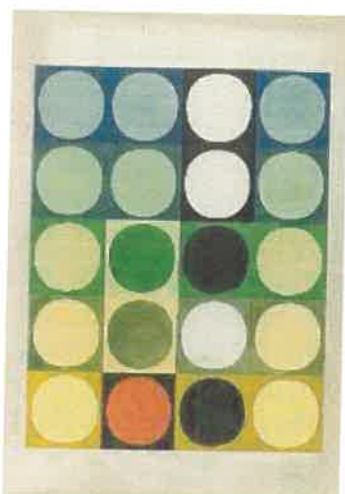
2. DÉDÁSZ fríz (részlet), 1969

zománcozott acéllemez, 6 darab, egyenként: 120 x 60 cm, összesen: 120 x 360 cm
 értéke: 6 000 000 – 7 500 000 Ft

3. DÉDÁSZ fríz (részlet), 1969

zománcozott acéllemez, 4 darab, egyenként: 120 x 60 cm, összesen: 120 x 240 cm
 értéke: 4 000 000 – 5 000 000 Ft

4. Körök, 1968
akvarell, papír 51 x 36.5 cm
értéke: 1 700 000 – 1 900 000 Ft

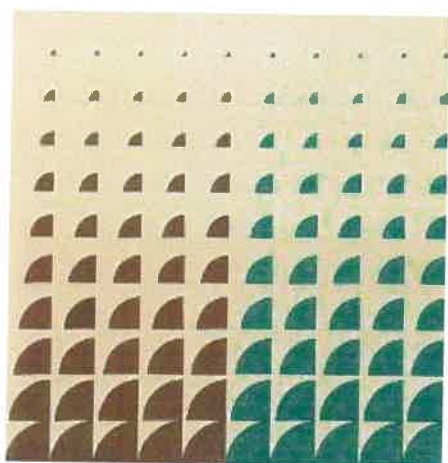
5. Terv (DÉDÁSZ zománcterv), 1968
tempera, kollázs, papír 45 x 35 cm
értéke: 1 700 000 – 1 900 000 Ft

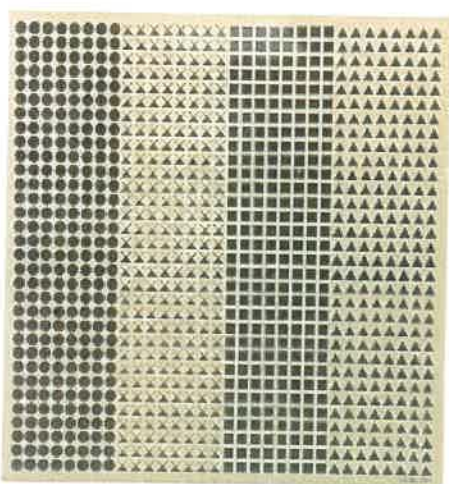
6. Képterv 1., 1969
akvarell, papír 21 x 28.5 cm
értéke: 1 000 000 – 1 200 000 Ft

7. Cím nélkül, 1969
akvarell, papír 21.5 x 32 cm
értéke: 1 000 000 – 1 200 000 Ft

8. Negyedkörív-változatok I., 1972
tempera, papír 50 x 50 cm
értéke: 1 800 000 – 2 200 000 Ft

9. Pontkarakterek, 1974
tus, papír, 50 x 50 cm
értéke: 1 800 000 – 2 200 000 Ft

10. Fokozatok, 1975
tus, papír, 50 x 50 cm
értéke: 1 800 000 – 2 200 000 Ft

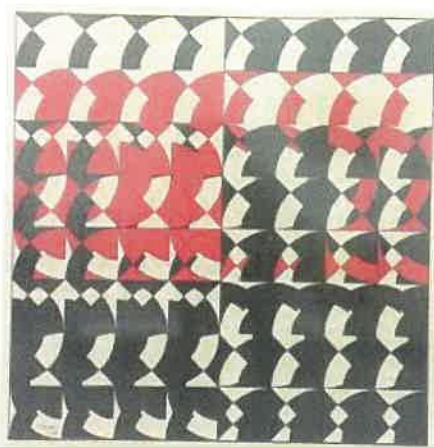
11. Cím nélkül, 1976
tus, papír, 50 x 50 cm
értéke: 1 800 000 – 2 200 000 Ft

12. Mozgásvariációk I., 1976
tus, papír, 50 x 50 cm
értéke: 1 800 000 – 2 200 000 Ft

13. TLA (Természet-Látás-Alkotás), 1976
tus, papír, 50 x 50 cm
értéke: 1 800 000 – 2 200 000 Ft

14. Kétszólamú szerkezet VI., 1979
tus, papír, 50 x 50 cm
értéke: 1 800 000 – 2 200 000 Ft

15. (.1984.), 1984
tus, tempera, papír, 70 x 50 cm
értéke: 1 800 000 – 2 200 000 Ft

16. Kereszt, 1985/1992
szitanyomat, ecoline, papír, 70 x 50 cm
értéke: 500 000 – 600 000 Ft

17. Csíkos táj 1., 1985/1992
szitanyomat, ecoline, papír, 70 x 50 cm
értéke: 500 000 – 600 000 Ft

18. Kitöltések, 1992
szitanyomat, akvarell, tus, papír, 70 x 50 cm
értéke: 900 000 – 1 000 000 Ft

19. Cím nélkül, 1986/1995
akvarell, kollázs, papír, 41.7 x 59.5 cm
értéke: 600 000 – 700 000 Ft